

AQUATEKNIKK AS
Tjemslandshagen 26
4360 VARHAUG

**Offl. § 13 jf. Popplyl. § 24 (1) 2.
pkt.**

Deres referanse

Vår referanse
20/02225-6

Dato

01/04/21

Vedtak om pålegg og overtredelsesgebyr - Kredittvurdering uten rettslig grunnlag - Aquateknikk AS

1. Innledning

Vi viser til vårt varsel om vedtak av 3. juni 2020. Vi mottok Aquateknikk AS («Aquateknikk») sine merknader til varselet den 1. september 2020 fra advokat Thomas Flo Haugaard i Hovedorganisasjonen Virke. Våre kommentarer til merknadene følger nedenfor.

2. Vedtak om pålegg

Datatilsynet vedtar følgende pålegg:

- 1. Med hjemmel i personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav i pålegges Aquateknikk AS, org. nr. 919 766 751, å betale et overtredelsesgebyr til statskassen på kr 100 000 for å ha innhentet kredittopplysninger uten rettslig grunnlag, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f.*
- 2. Med hjemmel i personvernforordningen art. 58 nr. 2 bokstav d pålegges Aquateknikk AS å utbedre sin internkontroll om kredittvurdering, jf. personvernforordningen artikkel 24, da denne er mangelfull.*

Vår hjemmel for å fatte pålegg er personvernforordningen artikkel 58 nr. 2.

Bakgrunnen og begrunnelsen for vedtaket følger nedenfor.

Fristen for å gjennomføre påleggene fremgår av vedtakets pkt. 8.

3. Nærmere om sakens faktiske forhold

I svaret deres av 1. september erkjenner dere å ha kredittvurdert klager ulovlig, og forklarer at dette var «en ubetenksom glipp som ble gjort i tilknytning til en helt alminnelig og legitim kredittsjekk av selskapet hvor vedkommende er både eier, styreleder og daglig leder.». Videre forklarer dere kredittvurderingen med følgende:

«det antakelig fort gjort å tenke at de økonomiske forholdene til en så sentral person for virksomheten er relevant i en forretningsmessig vurdering av en annen aktør i samme bransje».

Videre har dere flere merknader til både vurderingen av ileggelse og størrelse på det varslede overtredelsesgebyret på 300 000 kroner. Dere opplyser blant annet om at virksomheten har redusert omsetning som følge av koronapandemien, og at et overtredelsesgebyr i denne størrelsesordenen vil ha svært negative følger for virksomheter og innebærer risiko for konkurs. Dere har lagt ved et foreløpig årsregnskap for 2019, og viser også til at et gebyr på 300 000 kroner vil utgjøre mer enn 2,5 % av virksomhetens forventede omsetning i 2020. I tillegg har dere vist til praksis fra den svenske og den danske datatilsynsmyndigheten, samt tidligere praksis fra Personvernemnda.

Dere har også gjort gjeldende merknader knyttet til Datatilsynets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på personvernforordningen artikkel 5 og 6.

Avslutningsvis skriver dere:

«Aquateknikk AS tar denne saken svært alvorlig, og har iverksatt tiltak for å unngå at lignende overtredelser skal kunne skje igjen. Det varslede gebyret i kombinasjon med COVID-19-pandemien innebærer likevel stor usikkerhet med hensyn til selskapets muligheter for å overleve i den nærmeste fremtid. De individualpreventive hensynene som normalt kan begrunne en straffereaksjon er dermed fraværende i denne saken. Som nevnt ovenfor foreligger det etter vår oppfatning heller ingen allmennpreventive hensyn som tilsier en så streng reaksjon».

4. Rettslig grunnlag for innhenting av kredittopplysninger

Å innhente kredittopplysninger om enkeltpersoner og enkeltmannsforetak («de registrerte») utgjør en behandling av personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 4 nr. 2 og personopplysningsloven § 1.

Personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 krever at all behandling av personopplysninger har et rettslig grunnlag.

Når en virksomhet skal innhente kredittopplysninger om den registrerte uten at det foreligger samtykke, eller kredittvurderingen er strengt nødvendig for å gjennomføre en avtale med den registrerte, er artikkel 6 nr. 1 bokstav f det mest aktuelle rettsgrunnlaget.

Artikkel 6 nr. 1 bokstav f krever at innhenting av kredittopplysninger er «nødvendig» for å ivareta en «berettiget interesse» som etter en interesseavveining veier tyngre enn hensynet til

den enkeltes personvern.

Den berettigede interessen må være lovlig, klart definert på forhånd, reell og saklig begrunnet i virksomheten. Hvilke interesser som oppfyller dette beror på en vurdering der blant annet hvilke fordeler virksomheten oppnår med behandlingen, hvor viktig interessen er for virksomheten, eller om behandlingen har offentlig interesse eller ivaretar ideelle interesser som kommer flere til gode er relevante momenter.

Videre må den aktuelle behandlingen være «nødvendig» for formål knyttet til den berettigede interessen. Det vil si at virksomheten må vurdere om den kan oppnå formålet på en måte som bedre ivaretar personvernet. Man må altså velge den behandlingen som er minst inngripende.

Deretter må virksomheten foreta en interesseavveining for å avgjøre om den enkeltes personvern veier tyngre enn virksomhetens berettigede interesse. Hvilke type opplysninger det er aktuelt å behandle, for eksempel om innhenting av de aktuelle opplysningene kan oppleves krenkende, og hvilke forventninger enkeltpersonen har til behandlingen av personopplysningene, er relevante momenter i interesseavveiningen.

Den nå opphevede personopplysningsforskriften § 4-3¹ inneholdt et tilleggsvilkår om at kredittopplysninger bare kunne innhentes med mindre virksomheten hadde «saklig behov» for kredittopplysningene.

Forskriften § 4-3 videreføres i henhold til forskrift om overgangsregler om behandling av personopplysninger § 4².

Personvernforordningen gir imidlertid ikke nasjonalt handlingsrom for særregulering av innhenting av kredittopplysninger. Vi mener derfor at kravet til «saklig behov» ikke utgjør et tilleggsvilkår til artikkel 6 nr. 1 bokstav f.

Vurderingen av om virksomheten har «saklig behov» etter forskriften § 4-3 har imidlertid nær sammenheng med vurderingen etter artikkel 6 nr. 1 bokstav f. Vi mener derfor at tidligere forvaltningspraksis rundt kravet til saklig behov fortsatt er relevant ved vurdering av artikkel 6 nr. 1 bokstav f.

5. Om plikten til internkontroll

Etter personvernforordningen artikkel 24 plikter alle virksomheter å kunne påvise at de behandler personopplysninger i samsvar med loven. Dersom det står i et rimelig forhold til behandlingsaktivitetene, skal virksomheten iverksette egnede retningslinjer for vern av personopplysninger.

Kredittvurdering er en inngripende behandling av personopplysninger og utgjør en betydelig krenkelse av den enkeltes personvern. Virksomheter må derfor kunne dokumentere sine interne rutiner eller prosesser (internkontroll), som ivaretar kravet om rettslig grunnlag ved kredittvurdering.

1 Personopplysningsforskriften av 15. desember 2000 nr. 1265.

2 Overgangsregler om behandling av personopplysninger av 15. juni 2018 nr. 877.

Rutinene skal beskrive når og hvordan kredittopplysninger skal innhentes og hvordan innsyn skal gis, og skal sikre at kredittvurderinger ikke innhentes uten at kravet om rettslig grunnlag er oppfylt. Videre skal virksomheten ha rutiner for avvikshåndtering.

6. Datatilsynets vurdering

6.1. Plikten til å ha skriftlige rutiner for behandling av personopplysninger («internkontroll»)

Aquateknikk hadde ikke internkontroll da kredittvurderingen skjedde, men har utarbeidet en rutine 18. oktober 2019 og oversendt denne til Datatilsynet. I vårt varsel vurderte vi at den oversendte rutinen var mangelfull. Rutinen inneholder ingen beskrivelse av kravet til rettslig grunnlag etter personvernforordningen artikkel 6. Den inneholder heller ingen utdyping av hvem det kan innhentes kredittopplysninger om, utover at det kun skal kredittvurderes «nye kunder og eksisterende kunder» og at dette aldri skal være privatpersoner.

Dere har ikke oversendt nye rutiner i deres merknader til varsel om vedtak.

En skriftlig rutine, eller internkontroll, etter personvernforordningen artikkel 24 nr. 2 skal være et arbeidsverktøy for ledelse og ansatte i en virksomhet for å sikre og dokumentere etterlevelse av personvernforordningen.

For at rutinen for innhenting av kredittvurderinger skal oppfylle dette må virksomheten synliggjøre kravene personvernforordningen stiller til behandling av personopplysninger, herunder det aktuelle rettslige grunnlaget for kredittvurderinger av enkeltpersonforetak og fysiske personer. Internkontrollen bør også oppgi eksempler på når kredittvurdering vil være lovlig i virksomheten for å sikre og påvise at deres behandling av kredittopplysninger skjer i samsvar med personvernforordningen, jf. artikkel 24 nr. 1 og 2.

Utbedring av rutinene vil kunne virke preventivt mot at det senere blir gjennomført urettmessige kredittvurderinger.

Datatilsynet har kompetanse til å pålegge den behandlingsansvarlige å sørge for at behandlingsaktivitetene skjer i samsvar med bestemmelsene i personvernforordningen, jf. personvernforordningen artikkel 58 nr. 2 bokstav d.

Dette er bakgrunnen for pålegget om å utarbeide rutiner for kredittvurdering. Aquateknikk må utarbeide en skriftlig rutine som sikrer at kredittvurderinger av enkeltpersonforetak og fysiske personer bare skjer når kravene i personvernforordningen er oppfylt.

Vi viser for øvrig til vår vurdering av den oversendte rutinen i pkt. 5.1 i varselet om vedtak.

Dere finner informasjon og veiledning om de rettslige grunnlagene på våre hjemmesider <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/>.

6.2. Rettslig grunnlag for innhenting av kredittopplysninger

6.2.1. Valg av rettslig grunnlag

I deres merknader til varsel om vedtak argumenterer dere for at personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e «nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse» kan være et aktuelt rettslig grunnlag for innhenting av kredittopplysninger. Videre skriver dere at «Datatilsynet har ikke åpnet for dette i varselet, men i stedet slått fast at interesseavveiningen etter artikkel 6 f) er eneste relevante rettslige grunnlag, uten nærmere begrunnelse.».

For at en behandlingsansvarlig skal kunne bruke bokstav e som behandlingsgrunnlag, krever personvernforordningen at det finnes et supplerende nasjonalt rettsgrunnlag som regulerer oppgaven den behandlingsansvarlige utfører i allmenhetens interesse.

I forarbeidene til ny kredittopplysningslov³ legger departementet til grunn at kredittopplysningsselskapene utfører en oppgave i allmenhetens interesse, og at kredittopplysningsloven vil utgjøre et supplerende nasjonalt rettsgrunnlag, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e, og artikkel 6 nr. 3.⁴

Vår vurdering er at Aquateknikk hverken utfører en oppgave i allmenhetens interesse, eller har et supplerende nasjonalt rettsgrunnlag som kan hjemle den påklagede kredittvurderingen i saken.

I vår sak har Aquateknikk ikke innhentet samtykke fra klager, og kredittvurderingen var heller ikke nødvendig for å gjennomføre en avtale med klager, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav b. Artikkel 6 nr. 1 bokstav f «interesseavveining» er derfor det aktuelle rettslige grunnlaget for kredittvurderingen i saken.

6.2.2. Vurdering av personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f – «interesseavveining»

Spørsmålet er om Aquateknikk hadde rettslig grunnlag i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f for innhenting av klagers kredittopplysninger.

Det første vilkåret som må være oppfylt for at behandlingen av klagers kredittopplysninger skal være lovlig er at Aquateknikk hadde en «berettiget interesse» i å innhente opplysningene.

Kravet til «berettiget interesse» er i stor grad en videreføring av det samme kravet i den tidligere personopplysningsloven av 2000 § 8 første ledd, bokstav f.

Fortalepunkt 47 til personvernforordningen angir at det i vurderingen av om en interesse er berettiget, blant annet skal tas hensyn til den registrertes forventinger basert på forholdet mellom den behandlingsansvarlige og den registrerte. Det skal også legges vekt på om det på innsamlingstidspunktet var påregnelig for de registrerte at opplysningene ville bli behandlet for det aktuelle formålet.

³ LOV-2019-12-20-109.

⁴ Prop.139 L (2018-2019) pkt. 3.3.1.

I redegjørelsen og merknadene til varselet erkjenner dere å ha kredittvurdert klager personlig ved en feil, og at meningen var å kredittvurdere hans aksjeselskap.

Aquateknikk har innhentet kredittopplysninger om en enkeltperson uten noen form for kundeforhold, leverandørforhold eller annen tilknytning til virksomheten deres. Klager driver en konkurrerende virksomhet, og hadde ingen forventning om at Aquateknikk skulle behandle hans personlige kredittopplysninger, og det var heller ikke påregnelig for ham at virksomheten skulle samle disse inn. Etter vår vurdering hadde ikke Aquateknikk en berettiget interesse i å innhente klagers kredittopplysninger.

Vi anser det ikke hensiktsmessig å vurdere kravet om «nødvendighet», ettersom vår vurdering er at virksomheten ikke hadde en berettiget interesse til å gjennomføre kredittvurderingen.

Vi vil likevel si noe kort om det tredje vilkåret i artikkel 6 nr. 1 bokstav f. Dette er den konkrete interesseavveiningen mellom virksomhetens interesse i å behandle personopplysningene og den registrertes personverninteresser.

Kredittopplysninger er en type personopplysninger som er særlige beskyttelsesverdige. En kredittvurdering er et resultat av sammenstilling av personopplysninger fra mange ulike kilder, og viser et tall som angir sannsynligheten for at en person vil betale en fordring. En kredittvurdering vil også vise detaljer om enkeltpersoners privatøkonomi, herunder eventuelle betalingsanmerkninger, frivillige pantstillelser og gjeldsgrad. Dette er private opplysninger som privatpersoner har en forventning om at ikke innhentes av virksomheter med mindre det er saklig begrunnet i deres forhold til dem. Privatpersoner bør derfor nyte et særlig vern mot innhenting av kredittopplysninger.

Hensynet til klagers rett til personvern veier tungt ved behandling av denne typen personopplysninger, og vesentlig tyngre enn virksomhetens behov for innhenting av kredittopplysninger om en enkeltperson uten noen form for tilknytningen til virksomheten deres.

Konklusjonen er etter dette at Aquateknikk ikke hadde rettslig grunnlag etter artikkel 6 nr. 1 bokstav f for å innhente klagers kredittopplysninger.

7. Overtredelsesgebyr

7.1. Generelt om overtredelsesgebyr

Overtredelsesgebyr er et virkemiddel for å sikre effektiv etterlevelse og håndhevelse av personopplysningsregelverket. Vi mener det er nødvendig å reagere på overtredelsen, jf. personvernforordningen artikkel 83.

I samsvar med Høyesteretts praksis (jf. Rt. 2012 side 1556) legger vi til grunn at overtredelsesgebyr er å anse som straff etter den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 6. Det kreves derfor klar sannsynlighetsovervekt for lovbrudd for å kunne ilegge gebyr. Saksforholdet og spørsmålet om å ilegge overtredelsesgebyr er vurdert med utgangspunkt i dette beviskravet.

Det vises i denne sammenheng til kapittel IX i forvaltningsloven om administrative sanksjoner. Med en administrativ sanksjon menes en negativ reaksjon som kan ilegges av et forvaltningsorgan, som retter seg mot en begått overtredelse av lov, forskrift eller individuell avgjørelse, og som regnes som straff etter den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK).

For foretak er skyldvurderingen særegen. I forvaltningsloven § 46 første ledd heter det:

Når det er fastsatt i lov at det kan ilegges administrativ sanksjon overfor et foretak, kan sanksjonen ilegges selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

I Prop. 62 L (2015-2016) side 199 uttales det om § 46:

Formuleringen om at 'ingen enkeltperson har utvist skyld' er hentet fra paragrafen om foretaksstraff i straffeloven § 27 første ledd og skal forstås på samme måte. Ansvarer er derfor som utgangspunkt objektivt.

Aquateknikk har kommet med en rekke merknader til Datatilsynets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 og 6 nr. 1 bokstav f. I tillegg har dere kommet med merknader til vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, samt vurderingen av gebyrets størrelse.

Merknadene deres endrer ikke vår vurdering av *at* overtredelsesgebyr skal ilegges, men har betydning for utmålingen av gebyret størrelse. Vi vil kommentere merknadene i det følgende.

7.2. Datatilsynets adgang til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på personvernforordningens artikkel 5 og 6

I merknadene til det varslede overtredelsesgebyret skriver dere følgende:

«På grunnlag av EMK artikkel 6 vil det etter vår vurdering neppe være adgang til å benytte bestemmelsene alene som grunnlag for å ilegge straff, slik Datatilsynet legger opp til i varselet. Etter det vi kan se har ikke Datatilsynet formulert noen klar handlingsregel for å ilegge gebyr i vår sak, verken når det gjelder brudd på ansvarlighetsprinsippet i artikkel 5 eller lovlighetsprinsippet i artikkel 6. Det skilles heller ikke mellom disse to handlingene i selve straffeutmålingen.»

Personopplysningsloven av 2018 er ment å videreføre Datatilsynets kompetanse til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på personopplysningsloven av 2000. Etter den gamle personopplysningsloven kunne behandlingsansvarlige ilegges overtredelsesgebyr for brudd på lovens § 8 bokstav f, se lovens § 46. § 8 bokstav f tilsvarer i stor grad personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f, som også regulerer «interesseavveining» som rettslig grunnlag for behandling av personopplysninger.

I forarbeidene til personopplysningsloven av 2018 har departementet klart tatt stilling til at behandlingsansvarlige skal kunne ilegges overtredelsesgebyr for brudd på artikkel 5 og 6, samt de øvrige artiklene opplistet i artikkel 83.⁵

Personvernemnda har også i nyere praksis bekreftet at den behandlingsansvarlige kan ilegges overtredelsesgebyr for brudd på personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav f.⁶

På bakgrunn av dette finner vi det klart at Aquateknikk kan ilegges overtredelsesgebyr for brudd på personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 og artikkel 6.

7.3. Vurdering av om overtredelsesgebyr skal ilegges

Ved vurderingen av om det skal ilegges gebyr og ved utmålingen skal Datatilsynet ta hensyn til momentene i personvernforordningen artikkel 83 nr. 2 bokstav a) til k). Datatilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr etter en skjønsmessig helhetsvurdering, men de opplistede momentene legger føringer på skjønnsutøvelsen ved å trekke frem momenter som skal tillegges særlig vekt.

- a) karakteren, alvorlighetsgraden og varigheten av overtredelsen, idet det tas hensyn til den berørte behandlingens art, omfang eller formål samt antall registrerte som er berørt, og omfanget av den skade de har lidd*

Lovlighetsprinsippet i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 og kravet til behandlingsgrunnlag i artikkel 6 er et av de grunnleggende kravene som skal oppfylles når en virksomhet behandler personopplysninger.

Kredittopplysninger er en type personopplysninger som er særlige beskyttelsesverdige, og som privatpersoner har en forventning om at ikke innhentes av virksomheter med mindre det er saklig begrunnet i deres forhold til dem. Overtredelsen er derfor alvorlig, og tilsier at det ilegges overtredelsesgebyr.

Klager har aldri hatt samarbeid eller andre former for avtaler med Aquateknikk, men driver derimot en konkurrerende virksomhet. Innhenting av kredittopplysninger bærer preg av nysgjerrighet, ettersom virksomheten har innhentet kredittopplysninger først om klagers selskap, for deretter å gjennomføre en kredittvurdering av ham personlig med fem minutters mellomrom.

- b) hvorvidt overtredelsen ble begått forsettlig eller uaktsomt*

Aquateknikk erkjenner i sin redegjørelse 30. september 2019 at det var [REDACTED], ansvarlig for [REDACTED], som utførte kredittvurderingen av klager. Videre skriver Aquateknikk at [REDACTED] hadde fått instruks fra daglig leder om at klagers selskap [REDACTED] var et selskap de vurderte å bestille varer fra og at det derfor skulle kredittvurderes som en potensiell leverandør.

Det er uklart om instruksjonen var å kredittvurdere klager personlig eller om instruksjonen var å kredittvurdere selskapet, men at klager ble sjekket personlig ved en misforståelse. Uavhengig av om

⁵ Prop. 56.L (2017-2018) pkt. 20.3.1.

⁶ PVN-2019-09.

instruksen gikk på klagers virksomhet eller ham person legger vi vekt på at [REDACTED] er virksomhetens hovedansvarlige for [REDACTED]. Han burde derfor sjekket om virksomheten hadde rettslig grunnlag for å kredittvurdere eieren av et aksjeselskap personlig, ettersom det var aksjeselskapet Aquateknikk vurderte å kjøpe varer av. I stedet viser Bisnodes forbrukslogg at [REDACTED] først vurderte aksjeselskapet og deretter klager personlig. Dette indikerer at handlingen har vært bevisst.

Uavhengig av om instruksene fra daglig leder gikk ut på kredittvurdering av klager personlig eller om dette skjedde ved en misforståelse legger vi til grunn at selskapet har utvist uaktsomhet ved innhenting av kredittopplysninger om klager personlig. Dette trekker i skjerpene retning.

c) eventuelle tiltak truffet av den behandlingsansvarlige eller databehandleren for å begrense skaden som de registrerte har lidd

Det fremgår av klagers korrespondanse med Aquateknikk at de på spørsmål fra klager opplyste om at de ved et uhell hadde kredittvurdert ham i stedet for hans selskap og hevder å ha «avbrutt» søket på hans kredittopplysninger når de ble kjent med denne feilen. Videre opplyser virksomheten i e-post til klager at de har slettet kredittopplysningene de innhentet om ham.

Vi fester ikke lit til virksomhetens forklaring om at de «avbrøt søket» ettersom det fremgår av Bisnodes logg at Aquateknikk først har kredittvurdert klagers virksomhet og deretter klager personlig.

d) den behandlingsansvarliges eller databehandlerens grad av ansvar, idet det tas hensyn til de tekniske og organisatoriske tiltak de har gjennomført i henhold til artikkel 25 og 32

Vi legger vekt på at overtredelsene ble utført av [REDACTED] i virksomheten, ettersom personvernforordningen forutsetter at etterlevelse av regelverket er særlig forankret hos ledelsen i en virksomhet, jf. artikkel 5 nr. 2.

Vi legger også vekt på at kredittvurderingen ifølge Aquateknikk's redegjørelse ble gjennomført i samsvar med virksomhetens praksis om å kredittvurdere alle potensielle kunder og leverandører. Videre legger vi vekt på at Aquateknikk hadde manglende bevissthet om regelverket, samt hverken tekniske eller organisatoriske tiltak i form av rutiner for å sikre at virksomhetens ansatte kjenner regelverket for innhenting av kredittopplysninger.

e) eventuelle tidligere overtredelser begått av den behandlingsansvarlige eller databehandleren

Datatilsynet kjenner ikke til om det foreligger tidligere overtredelser.

f) graden av samarbeid med tilsynsmyndigheten for å bøte på overtredelsen og redusere de mulige negative virkningene av den,

Virksomheten beklager hendelsen og har vist vilje til å bidra til sakens opplysning og til å lære av hendelsen ved å lage rutiner for kredittvurderinger. Dette er momenter som trekker i formildende retning.

På den annen side har vi gjennom dokumentasjonen fra Bisnode blitt kjent med at virksomheten ikke har opplyst om at det først ble foretatt kredittvurdering av klagers selskap, og deretter klager personlig. Dette trekker i skjerpene retning.

g) kategoriene av personopplysninger som er berørt av overtredelsen

Særlige kategorier av personopplysninger (sensitive personopplysninger) er ikke berørt av overtredelsen i vår sak. Opplysninger om lønn, gjeld og kredittverdighet er imidlertid opplysninger som har et særlig beskyttelsesbehov på grunn av deres private karakter.

h) på hvilken måte tilsynsmyndigheten fikk kjennskap til overtredelsen, særlig om og eventuelt i hvilken grad den behandlingsansvarlige eller databehandleren har underrettet om overtredelsen

Vi ble underrettet om overtredelsen av klager. Virksomheten underrettet ikke selv om overtredelsen, og opplyste ikke om innhenting av kredittopplysninger om klagers selskap.

i) dersom tiltak nevnt i artikkel 58 nr. 2 tidligere er blitt truffet overfor den berørte behandlingsansvarlige eller databehandler med hensyn til samme saksgjenstand, at nevnte tiltak overholdes

Vi kjenner ikke til at det tidligere er truffet tiltak overfor virksomheten med hensyn til samme saksgjenstand.

j) overholdelse av godkjente atferdsnormer i henhold til artikkel 40 eller godkjente sertifiseringsmekanismer i henhold til artikkel 42

Vi finner ikke dette momentet relevant.

k) og enhver annen skjerpene eller formildende faktor ved saken, f.eks. økonomiske fordeler som er oppnådd, eller tap som er unngått, direkte eller indirekte, som følge av overtredelsen

Innsyn i konkurrerende virksomheters økonomi kan utgjøre en slik fordel eller skjerpene faktor som bokstav k nevner. Datatilsynet finner det likevel ikke dokumentert i saken at Aquateknikk har oppnådd en slik fordel ved å innhente kredittopplysninger om klager.

Aquateknikkens merknader

Aquateknikk har kommet med flere merknader til vår vurdering av om overtredelsesgebyr skal ilegges, samt det varslede gebyrets størrelse.

Til vår vurdering av hvorvidt overtredelsesgebyr skal ilegges anfører dere at bruddet burde sanksjoneres med en mildere reaksjonsform enn gebyr på bakgrunn av selskapets økonomiske situasjon. Dette begrunner dere videre med en henvisning til en rekke saker fra den danske datatilsynsmyndigheten som er sanksjonert med «alvorlig kritikk», samt en rekke saker fra den svenske datatilsynsmyndigheten som er sanksjonert med lavere overtredelsesgebyrer enn i vår sak og med flere berørte.

Vår vurdering av merknadene

Datatilsynet og Personvernemndas praksis er at innhenting av kredittopplysninger uten rettslig grunnlag sanksjoneres med overtredelsesgebyr.⁷

Kredittopplysninger er en type personopplysninger som er særlige beskyttelsesverdige, og som privatpersoner har en forventning om at ikke innhentes av virksomheter med mindre det er saklig begrunnet i deres forhold til dem. Overtredelsen er derfor alvorlig, og tilsier at det ilegges overtredelsesgebyr.

Klager har aldri hatt samarbeid eller andre former for avtaler med Aquateknikk, men driver derimot en konkurrerende virksomhet.

I saker som ikke omfattes av samarbeidsmekanismen i personvernforordningen artikkel 56, står den nasjonale tilsynsmyndigheten fritt til å skjønnsmessig vurdere ileggelse av og utmåling av overtredelsesgebyr innenfor rammene av artikkel 58 nr. 1 bokstav f, jf. artikkel 83.

Avgjørelsene dere viser til fra de svenske og danske datatilsynsmyndighetene omhandler ikke innhenting av kredittvurderinger, og har ikke relevant faktum for den foreliggende saken. Vi anser derfor sakene å ha begrenset relevans og overføringsverdi for Datatilsynets vurdering av overtredelsesgebyr.

På bakgrunn av dette opprettholder vi vår vurdering om at overtredelsesgebyr skal ilegges.

Vi viser for øvrig til vår begrunnelse for hvorfor overtredelsesgebyr skal ilegges i varselets pkt. 6.1, og vedtakets pkt. 7.3.

7.4. Vurdering av gebyrets størrelse

Ved vurderingen av om det skal ilegges gebyr og ved utmålingen skal Datatilsynet ta hensyn til momentene i personvernforordningen artikkel 83 nr. 2 bokstav a) til k). Datatilsynet kan ilegge overtredelsesgebyr etter en skjønnsmessig helhetsvurdering, men de opplistede momentene legger føringer på skjønnsutøvelsen ved å trekke frem momenter som skal tillegges særlig vekt.

Ved utmåling av gebyrets størrelse skal det legges vekt på de samme vurderingsmomentene som i spørsmålet om hvorvidt gebyr bør ilegges. Vi viser derfor til vurderingene av sakens alvorlighet i varselets pkt. 6.1, og vurderingen av hvorvidt gebyr bør ilegges i pkt. 7.3 i dette vedtaket.

Aquateknikks merknader

Dere har skrevet en liste over merknadene dere har til vår vurdering av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og utmålingen av gebyrets størrelse:

- *Overtredelsen gjelder en enkeltstående kredittsjekk av kun én fysisk person.*
- *Den var ikke av varig karakter.*

⁷ Se bla. PVN-2019-15 og PVN-2017-02.

- Den skjedde i tilknytning til en alminnelig og helt legitim kredittsjekk av selskapet hvor den aktuelle personen er eier, styreleder og daglig leder.
- Den har ikke påført noe økonomisk tap for den aktuelle personen.
- Den har ikke gitt innsyn i sensitive personopplysninger.
- Overtredelsen har karakter av å være en personlig, ubetenksom glipp i et system som gjør det raskt og enkelt for brukeren å kredittsjekke både virksomheter og enkeltpersoner.
- Vår klient har ikke overtrådt personvernreglene tidligere.
- Vår klient har ikke oppnådd noen økonomiske fordeler som følge av overtredelsen.
- Vår klient står i fare for å gå konkurs som følge av COVID-19-pandemien og det varslede gebyret.

Vår vurdering av merknadene

Overtredelsesgebyret skal være virkningsfullt, stå i et rimelig forhold til overtredelsen og virke avskrekkende. Dette innebærer at tilsynsmyndigheten skal gjøre en konkret, skjønsmessig vurdering i hvert enkelt tilfelle. Gebyret bør settes så høyt at det får virkning også utover den konkrete saken, samtidig som gebyrets størrelse må stå i et rimelig forhold til overtredelsen og virksomheten, jf. artikkel 83 nr. 1.

Det følger av artikkel 83 nr. 5 bokstav a at overtredelser av de grunnleggende prinsippene for behandling i personvernforordningen, herunder artikkel 5, 6, 7 og 9, skal sanksjoneres med høyere overtredelsesgebyr enn andre overtredelser av personvernforordningen.

Innhenting av kredittopplysninger om en enkeltperson eller enkeltpersonforetak uten behandlingsgrunnlag innebærer et brudd på det grunnleggende lovlighetsprinsippet i personvernforordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav a. Det er snakk om personopplysninger av svært privat karakter, som den registrerte har en høy forventning om at ikke innhentes med mindre det er saklig begrunnet i deres forhold til en behandlingsansvarlig. Dette er tungtveiende momenter som taler for et gebyr av en viss størrelse.

Vi legger skjerpene vekt på at overtredelsen i vår sak er begått av en person med ansvar for [REDACTED] i virksomheten, ettersom ansvarlighetsprinsippet i personvernforordningen artikkel 5 nr. 2 forutsetter en sterkt forankring av regelverket hos den behandlingsansvarliges ledelse.

Som vi har redegjort for i vedtakets pkt. 7.2 er skyldkravet for foretak objektivt, og det kreves derfor ikke at enkeltpersoner i virksomheten har opptrådt forsettlig eller uaktsomt for at Datatilsynet skal kunne ilegge overtredelsesgebyr.

Etter personvernforordningen artikkel 83 nr. 2 bokstav b kan tilsynsmyndigheten likevel legge vekt på hvorvidt overtredelsen ble begått forsettlig eller uaktsomt.

Aquateknikk erkjenner i sin redegjørelse 30. september 2019 at det var [REDACTED], ansvarlig for [REDACTED], som utførte kredittvurderingen av klager. Videre skriver Aquateknikk at [REDACTED] hadde fått instruks fra daglig leder om at klagers selskap [REDACTED] var et selskap de vurderte å bestille varer fra og at det derfor skulle kredittvurderes som en potensiell leverandør.

Dere skriver i deres merknader til varselet at kredittvurderingen av klager personlig skjedde som følge av en misforståelse mellom daglig og ansvarlig for [REDACTED], og at det hele var

«...en ubetenksom glipp som ble gjort i tilknytning til en helt alminnelig og legitim kredittsjekk av selskapet hvor vedkommende er både eier, styreleder og daglig leder. I en hektisk hverdag er det antakelig fort gjort å tenke at de økonomiske forholdene til en så sentral person for virksomheten er relevant i en forretningsmessig vurdering av en annen aktør i samme bransje.»

Det er uklart om instruksen fra daglig leder var å kredittvurdere klager personlig eller om instruksen var å kredittvurdere selskapet, slik at klager ble sjekket personlig ved en misforståelse. Uavhengig av om instruksen gikk på klagers virksomhet eller ham som enkeltperson legger vi vekt på at [REDACTED] er virksomhetens hovedansvarlige for [REDACTED]. Han burde derfor sjekket om virksomheten hadde rettslig grunnlag for å kredittvurdere eieren av et aksjeselskap personlig, ettersom det var aksjeselskapet Aquateknikk vurderte å kjøpe varer av. I stedet viser Bisnodes forbrukslogg at [REDACTED] først vurderte aksjeselskapet og deretter klager personlig.

I henhold til kravet om aktsomhet må virksomheter sette seg inn i hvilken lovgivning som gjelder på området, og innrette virksomheten i samsvar med de rammer som følger av det aktuelle regelverket. Ansvarlighetsprinsippet i personvernforordningen forutsetter en sterk forankring av regelverket i virksomhetens ledelse, og det samme må gjelde for nøkkelpersoner for innkjøp som forholder seg til kjøp på kreditt. Lovbruddet i vår sak må på bakgrunn av dette betegnes som uaktsomt, og vi vektlegger dette i skjerpene retning i utmålingen av gebyret.

Dersom virksomhetens ledelse hadde satt seg inn i regelverket og utarbeidet bedre rutiner for virksomheten er vår vurdering at risikoen for ulovlig innhenting av kredittopplysninger kunne vært redusert. Vi vektlegger i skjerpene retning at virksomhetens ledelse ikke har hatt på plass tilfredsstillende organisatoriske tiltak i form av rutiner for å etterleve regelverket, jf. personvernforordningen artikkel 83 nr. 2 bokstav d.

Dere skriver i deres merknader at Datatilsynet sammenblander kredittsjekk av fysiske og juridiske personer, og at vi dermed legger vekt på forhold som er utenfor vårt myndighetsområde i vurderingen av overtredelsens grovhet. Dette begrunner dere med at vi har fremhevet at virksomheten «jevnlige kredittsjekker foretak i form av ‘kunder’, ‘potensielle kunder’ og leverandører.», og at vi har vektlagt dette i skjerpene retning. Dere opplyser videre at:

«I motsetning til hva man kan få inntrykk av i Datatilsynets varsel, er kredittsjekk et helt legitimt og nødvendig verktøy for å sikre et effektivt og velfungerende næringsliv. Det at vår klient ikke har hatt skriftlige rutiner for kredittsjekk av selskaper, og at slike kredittsjekker eventuelt har blitt gjort i et visst omfang, er ikke relevant i en sak som gjelder kredittsjekk av en fysisk person.»

Ifølge Aquateknikk forbrukslogg hos Bisnode har virksomheten kredittvurdert flere fysiske personer enn aksjeselskap i perioden fra desember 2018 til januar 2020. Vår vurdering er at dette viser at virksomheten jevnlig behandler kredittopplysninger om fysiske personer, og derfor burde ha etablert rutiner som sikrer at kredittvurderingene skjer innenfor personvernforordningens rammer.

Dette er bakgrunnen for vårt pålegg om å utbedre deres internkontroll, samt for at vi legger vekt i skjerpene på manglende skriftlige rutiner etter artikkel 24 i vurderingen av om det skal ilegges overtredelsesgebyr, og i vurderingen av gebyrets størrelse, jf. personvernforordningen artikkel 83 nr. 2 bokstav d.

Videre viser dere til Personvernemndas avgjørelse PVN-2019-15 som et argument for at gebyret i den foreliggende saken burde settes ned. Saken omhandlet et overtredelsesgebyr på 75 000 kroner for ulovlig innhenting av kredittopplysninger og ble behandlet etter personopplysningsloven av 2000.

Personvernforordningen legger til rette for et høyere bøtenivå enn det som gjaldt etter personopplysningsloven fra 2000, og det følger av forordningens artikkel 83 nr. 1 at overtredelsesgebyr skal fastsettes konkret slik at det i hvert enkelt tilfelle er virkningsfull, står i et rimelig forhold til overtredelsen og virker avskrekkende. Hovedformålet med overtredelsesgebyr er prevensjon, altså at risikoen for å bli ilagt gebyr skal virke avskrekkende og derved medvirke til økt etterlevelse av regelverket.⁸

Av Skullerud m.fl. (2019), side 347, fremgår det:

Prevensjonshensynet tilsier at gebyret for en overtredelse må settes så høyt at denne faktisk oppleves som et onde av overtrederen. Dette innebærer at overtrederens økonomiske evne bør ha betydning ved utmålingen, slik at gebyret blir høyere desto sterkere bæreevne overtrederen har. [...] Ved vurdering av økonomisk bæreevne for et foretak kan det være relevant å se hen til foretakets samlede globale årsomsetning i forutgående regnskapsår, jf. art. 83 nr. 4 og 5.

Og videre:

Hensynet til å sikre en individuell vurdering i hvert enkelt tilfelle tilsier at tilsynsmyndighetene bør unngå å etablere standardiserte gebyrsatser. Dette gjelder selv om nasjonal rett åpner for standardiserte satser, jf. forvaltningsloven § 43.

Gebyret skal altså utmåles konkret i hvert tilfelle, og virke avskrekkende for den enkelte virksomheten. I denne saken er det tale om brudd på de grunnleggende prinsippene for behandling i personvernforordningen, noe som i utgangspunktet taler for et gebyr av en viss størrelse. Det varslede beløpet på 300 000 kroner er utmålt for å virke avskrekkende og preventivt for den ulovlige behandlingen av kredittopplysninger, sett hen til de siste tilgjengelige regnskapstall om virksomheten fra 2018.

Virksomhetens økonomi er relevant i vurderingen av hva som vil utgjøre et preventivt og avskrekkende overtredelsesgebyr.

Aquateknikk har kommet med flere merknader om virksomhetens økonomi, særlig knyttet til den pågående samfunnsmessige situasjonen som følge av koronapandemien. Dere skriver i merknadene deres at virksomheten har opplevd en svært negativ økonomisk vekst, og har lagt ved foreløpige

⁸ «Personopplysningsloven og personvernforordningen – Kommentartutgave», Skullerud m.fl. (2019).

regnskapstall fra 2020. Regnskapstallene viser en estimert omsetning for 2020 på ca. 12 millioner kroner, og at foreløpig omsetning per 31.07.20 er på ca. 8,4 millioner kroner.

På bakgrunn av den utfordrende økonomiske situasjonen virksomheten er i på grunn av koronapandemien er vår vurdering at et lavere gebyr vil kunne ha den preventive og avskrekkende effekten artikkel 83 forutsetter.

Etter en helhetsvurdering av sakens alvorlighetsgrad og deres merknader om virksomhetens økonomiske situasjon har vi kommet til at det endelige gebyret blir satt til 100 000 kroner. Dette utgjør ca. 1 % av virksomhetens estimerte omsetning i 2020, og er etter vår vurdering tilstrekkelig avskrekkende, virkningsfull, og står i et rimelig forhold til den ulovlige behandlingen av personopplysninger som har skjedd i saken.

For den øvrige vurderingen av gebyrets størrelse viser vi til varselet om vedtak pkt. 6.1 og 6.2, samt vedtakets pkt. 7.3.

8. Klagerett og videre saksgang

Dere kan klage på vedtaket. En eventuell klage må sendes til oss **innen tre uker** etter at dette brevet er mottatt (jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29). Dersom vi opprettholder vårt vedtak vil vi sende saken videre til Personvernemnda for klagebehandling.

Dersom dere ikke påklager pålegget om overtredelsesgebyr, er oppfyllelsesfristen 4 uker etter klagefristens utløp, jf. personopplysningsloven § 27.

Fristen for å gjennomføre pålegget pkt. 2 om internkontroll er 4 uker etter klagefristens utløp. Dersom dere ikke påklager pålegget pkt. 2, må dere innen denne fristen må dere sende oss en skriftlig bekreftelse, samt dokumentasjon, på at pålegget om internkontroll er gjennomført.

9. Innsyn og offentlighet

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter (jf. forvaltningsloven § 18). Vi vil også informere dere om at alle dokumentene i utgangspunktet er offentlige (jf. offentlighetsloven § 3.) Dersom dere mener det er grunnlag for å unnta hele eller deler av dokumentet fra offentlig innsyn ber vi dere om å begrunne dette.

Hvis dere har spørsmål om saken, kan dere ta kontakt med Ole Martin Moe på telefon 22 39 69 59, eller e-post omm@datatilsynet.no.

Med vennlig hilsen

Jørgen Skorstad
avdelingsdirektør, jus

Ole Martin Moe

juridisk rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer

false